

3

Název: Jak zlepšit Evropskou unii. Výzva k debatě
Autoři: Katarina Barley, Iratxe García Pérez, Lia Quartapelle
Redakce a korektura: Patrik Eichler, Zita Chalupová
Sazba: Tomáš Tichák
Obálka a grafický design: Tereza Melenová
Vydavatel: Masarykova demokratická akademie, z. s.

© Masarykova demokratická akademie, z. s. (2022)

Publikace vznikla díky podpoře pražské kanceláře Friedrich-Ebert-Stiftung.

Teze

- Evropský parlament se musí stát skutečným centrem evropské demokracie a získat k tomu **úplná parlamentní práva**.
- Chceme sehrávat ústřední roli na mezinárodní úrovni tím, že budeme podporovat principy a zásady mnohostrannosti coby nástroje pro zachování míru a boje s klimatickou změnou.
- Musíme co nejdříve **překonat zásadu jednomyslnosti**, která stále představuje hlavní překážku rychlosti a účinnosti evropských opatření. **Právo veta jednotlivých členských států ochromuje EU** a nutí nás přistupovat na kompromisy, které často nejsou dostatečné.
- **Nová opatření v oblasti bezpečnosti a obrany**, již dohodnutá na úrovni států, **musí být doprovázena vytvořením federální řídicí struktury**, aby se našim občankám a občanům i naší demokracii dostávalo účinnější ochrany.

Průběžně sledujeme debatu o budoucnosti Evropské unie (EU), jak probíhá na půdě Evropského parlamentu i v mezinárodním tisku. Opakovaně zde zaznívá motiv, který může být pro českou společnost a naši politiku varující. Je třeba pokračovat v prohlubování evropské integrace, tedy záměru, který EU opustila v devadesátých letech ve prospěch úkolu stabilizovat po konci studené války situaci ve střední Evropě a v Pobaltí. Z této změny evropské strategie od roku 2004 coby členové Evropské unie přímo těžíme i my. Nyní zaznívá požadavek v prohlubování integrace pokračovat s těmi, kdo o to budou stát. České republiky se tato debata bezprostředně týká také proto, že není členem eurozóny.

Součástí debaty je výzva odstoupit od jednomyslnosti v rozhodování na unijní úrovni. Tento motiv společně s požadavkem na posílení Evropského parlamentu a nové vlastní příjmy Evropské unie se objevuje i v textu, kterým do debaty vstoupily Sociálně demokratická strana Německa (SPD), italská Demokratická strana (PD) a Španělská socialistická dělnická strana (PSOE) ústy svých europoslankyň.

Text publikujeme jako příklad debaty, která probíhá v prostředí evropských sociálních demokracií, a to u příležitosti konference Evropa po otřesu věnované výzvám českého předsednictví Radě EU ve druhé polovině roku 2022. Konferenci v květnu 2022 společně pořádaly Masarykova demokratická akademie a pražská kancelář Friedrich-Ebert-Stiftung.

Proč ted? Velká chvíle pro Evropu

Útok na Ukrajinu je zároveň útokem na evropský model, který však prokázal svou odolnost a může se spolehnout na podporu lidí. Miliony občanek a občanů už mnohokrát v minulosti vyšly do ulic, aby bránily naše evropské hodnoty. Stejně hodnoty, za něž bojují i Ukrajinky a Ukrajinci. Evropanky a Evropané si uvědomili, že je dnes důležitější než kdy jindy držet pohromadě. V této chvíli má evropský projekt silnou podporu – je to chvíle pro Evropu.

V současné ukrajinské tragédii se střetávají dvě protikladná pojetí mezinárodních vztahů. Putin tvrdí, že právo silnějšího by mělo mít přednost, a Evropa naopak zastává sílu práva. Vstupem vojsk na Ukrajinu chce Putin světu ukázat, že na něm není místo pro jiné modely než pro ten, v němž si klasicky chápané supervelmoci dělí svět na sféry svého zájmu. Zásadním znakem Evropy je uznání integrity každého státu nezávisle na jeho velikosti a síle jeho armády. Evropa se místo toho chce zasazovat za mnohostrannost a řešení sporů vyjednáváním, nikoli pomocí zbraní.

Nenecháme se vydírat diktátorem, který je dosud přesvědčen, že použití násilí je jedinou známkou politické moci, podle níž se dá poměřovat velikost nějaké země.

Vzhledem k současnému ohrožení musíme důrazně upevňovat vlastní hodnoty pomocí pravidel a sami jít dobrým příkladem. Právě to je bytostnou charakteristikou Evropské unie. Je to mocnost řízená na základě hodnot. Tomuto požadavku musíme dostát.

Dlužíme to všem, kdo s nadějí upírají své pohledy na EU. Ukrajinky a Ukrajinci nebojují jen za svou nezávislost, ale i za svou svobodu následovat evropský sen. Proto je v tomto boji nesmíme nechat o samotě. Neustrannost v tomto případě není žádoucí.

Dlužíme to i sami sobě. Populistické vlády některých států ohrožují principy právního státu, jádro naší evropské demokracie. Evropský sociální model, základ našeho Projektu Evropa, byl vyprázdněn krátkozrakou úspornou politikou. Nedůstojná migrační politika nenaplňuje lidská práva, která jsou základním kamenem mezinárodního řádu, jehož je Evropa představitelkou. Nastal čas jednat. Evropské občanky a občané na Konferenci o budoucnosti Evropy vyjádřili svou vůli žít v Evropské unii řízené na základě hodnot, silné, sjednocené a udržitelné. Existující evropské smlouvy však EU nepropůjčují ani vhodné nástroje, ani vhodnou institucionální strukturu. Proto podporujeme vznik Evropského konventu, který naváže na příspěvky přednesené na Konferenci o budoucnosti Evropy a vytvoří z EU mocnost řízenou hodnotami a schopnou své základní hodnoty hájit uvnitř svých hranic a zastupovat je i navenek.

Proč my? Moc progresivních sil

Doba patří progresivním silám. Ve 20. století jsme vytvořili systém sociálně tržního hospodářství a stát blahobytu, které jsou chloubou a rozpoznávacím znakem EU. Jsme připraveni dále rozvíjet evropský sociální model tím, že vytvoříme Evropu, která se bude orientovat na realitu dnešního světa. Je to úkol, který se nás týká dnes více než kdy jindy: demokracie a sociální

spravedlnost jsou spolu těsně propojeny. Dnes, v době velkých změn, potřebuje dobře fungující demokracie i silný sociální rozměr: demokracie má poskytovat prostor pro vyrovnávání, solidaritu, udržitelnost a ochranu práv jednotlivce.

Jsme připraveni, protože při obraně evropských hodnot a právního státu jsme nikdy neustoupili. Jsme připraveni, protože víme, že naše demokracie a naše národní hospodářství mohou být silné jen tehdy, pokud vystupují proti nerovnosti, diskriminaci a nespravedlnosti. Jsme připraveni, protože chceme vytvořit zásady nové globalizace, založené na hodnotách míru a spolupráce a disponující větším počtem nástrojů na podporu sociální spravedlnosti a ochranu planety. Jsme pevně odhodláni bez dalších odkladů bojovat se změnou klimatu. Jsme připraveni, protože náš pohled je upřen na další generace, a ne do minulosti, která se už nevrátí.

Institucionální a politické reformy pro moc založenou na hodnotách

Evropská unie musí co nejdříve stanovit své cíle v tomto „novém“ světě, aby mohla vystupovat jako mocnost založená na hodnotách. Musíme trvat na podstatných charakteristikách evropského modelu, nesmíme je považovat za předem dané. Místo jednotlivých politických opatření potřebujeme prozíravou politiku. Naše jednání musí být založeno na vizi a strategickém myšlení.

Musíme znovu potvrdit, že chceme sehrávat ústřední roli na mezinárodní scéně, a vycházet přitom ze zásad a pravidel multilateralismu coby nástroje pro zachování míru a boje s klimatickou změnou. K vytvoření těchto principů musíme nastoupit cestu nové hospodářské mnohostrannosti založené na společných sociálních a klimatických standardech.

Musíme vytvořit základy styku s nedemokratickými zeměmi a stanovit své nepřekročitelné meze. Jejich přijímání ani vylučování není v souladu s naší evropskou identitou. Potřebujeme novou, jednoznačnou odpověď. Má-li se EU stát mocností orientovanou na hodnoty, musí být vybavena novými nástroji, které jsou v souladu s našimi hodnotami.

V uplynulých měsících se EU podařilo reagovat rozhodně a účinně, přestože současné smlouvy příliš omezují stávající prostor pro vyjednávání. S nedostatky, které v této chvíli existují, se dá vypořádat. Proto musíme co nejdříve překonat zásadu jednomyslnosti, která stále představuje hlavní překážku rychlosti a účinnosti evropských opatření. Právo veta jednotlivých členských států ochromuje EU a nutí nás přistupovat na kompromisy, které často nejsou dostatečné.

Musíme přejít z principu jednomyslnosti na princip kvalifikované většiny, abychom konečně mohli vybudovat Evropskou unii 21. století. Musíme vytvořit EU, která je připravena zahájit novou éru rozšiřování a poskytnout zemím, které se rozhodnou nahradit autokracii demokracií a mnohdy čekají už roky, perspektivu vstupu. Musíme vybudovat demokratičtější EU, která rozšíří pravomoci Evropského parlamentu a dokáže zastavit a sankcionovat členské státy, které ohrožují principy právního státu. Musíme rozvinout Unii, která je odhodlanější se prosazovat, je vybavena novými kompetencemi a větším objemem vlastních prostředků a dále rozvíjí příklad fondu obnovy

NextGenerationEU. Musíme vybudovat spravedlivější Unii, v níž je na prvním místě ochrana zájmů občanek a občanů, sociální spravedlnosti a životního prostředí.

Jsme si jasně vědomi toho, jakou cestou je třeba se vydat. Musíme rázně zahájit jednání o změně smluv, abychom mohli hlouběji demokratizovat evropské instituce a ty dokázaly rozhodovat rychle a strategicky. Musíme obnovit hospodářsko-politické řízení v Evropě tak, aby podporovalo veřejné investice do udržitelného růstu. Musíme v různých oblastech politiky urychlit evropskou integraci, a vytvořit tak vhodné nástroje a rozhodovací postupy, jejichž pomocí EU dokáže čelit novým globálním výzvám.

Je načase vybudovat Unii demokracie. Chceme-li zvítězit v celosvětovém boji mezi demokracií a autoritářskými vládami, musíme posílit demokracii i v naší Unii. To znamená, že musíme odhodlaně jednat na evropské úrovni, pokud v Evropě odhalíme ústup od demokratických hodnot, a zakročit proti zahraničním dezinformacím a vměšování do našich evropských demokratických procesů. Evropský parlament se musí stát skutečným centrem evropské demokracie a získat k tomu úplná parlamentní práva.

Je načase vybudovat i sociální Unii: Musíme kráčet dál směrem vytyčeným v květnu 2021 na Sociálním summitu v Portu a vybavit Evropu strukturálními nástroji umožňujícími rozvoj doplňkového evropského sociálního systému. Je rovněž načase vytvořit zdravotní Unii: blahobyt a zdraví občanů jsou otázkou rovnosti a spravedlnosti. Musíme klást důraz na spojení mezi blahobytem a zdravím občanů, sociální ochranou a hospodářským rozvojem a posílit je, neboť toto jsou prvky, na nichž spočívá Evropská sociální charta. Projekt Evropa si klade za cíl propojit hospodářský růst, blahobyt a zdraví občanů a sociální spravedlnost. Proto musí smlouvy obsahovat sociální protokol. Bez základních sociálních práv neexistují základní práva.

Je načase obnovit naše hospodářsko-politické řízení, zejména v rámci eurozóny. Musíme spravedlivě a včas uskutečnit NextGenerationEU (NGEU) a řádný víceletý finanční rámec 21–27 a dodržet slib, že fond bude financován novými vlastními příjmy EU. Musíme posílit naše daňové systémy tak, že Unie i v této oblasti překoná zásadu jednomyslnosti. Navíc musíme prověřit daňové předpisy na základě společných úvah a závěrů NGEU. Je třeba dokončit bankovní unii a rozvíjet unii kapitálových trhů. Demokratičtější Unie předpokládá také revizi Evropského semestru a větší zapojení Evropského parlamentu.

Je načase vybudovat klimaticky neutrální energetickou Unii: potřebujeme společné pořizovací systémy, společná skladiště, svaz energetických infrastruktur a koordinované investiční projekty. Jen když se vydáme tímto směrem, podaří se nám zajistit spravedlivou energetickou transformaci na základě obnovené evropské solidarity a zbavit se závislosti na importu fosilních paliv, ochránit tak naši planetu a zachovat si strategickou autonomii. Energetická jistota dnes znamená udržitelnost a čistou energii. Musíme urychlit a zvýšit naše úsilí o sociálně spravedlivou ekologickou transformaci, aby se Evropa stala nejpozději do roku 2050 klimaticky neutrální.

Je načase vybudovat i obrannou Unii: nedostatečná koordinace vede k nízké výkonnosti a dvojímu utrácení. V dnešní době to jsou absurdní a neúnosné výdaje. Nová opatření v oblasti bezpečnosti a obrany, již dohodnutá na úrovni států, musí být doprovázena vytvořením federální řídicí struktury, aby se našim občankám a občanům i naší demokracii dostávalo účinnější ochrany.

Je načase navrhnout novou evropskou průmyslovou politiku, která bude v souladu s cíli OSN pro udržitelný rozvoj a naváže na evropskou tradici sociálních forem hospodářství. Musíme podporovat evropské podniky, zejména

ty malé a střední (SMEs), aby přicházely s inovacemi a úspěšně zvládly ekologickou a digitální transformaci. Dále musíme umožnit vznik nových obchodních modelů, které považují sociální zodpovědnost podniků za klíčovou pro udržitelný růst, využívají možností digitálního pokroku a zároveň si při používání nových technologií uvědomují, že středem zájmu je člověk.

Současnou dynamiku musíme využít. V posledních týdnech se Evropské unii podařilo dospět k rozhodnutím v důležitých oblastech, kde se celá léta nic nezměnilo. Je to dalším důkazem, že my Evropané jsme silní, pokud jsme jednotní. Musíme tuto jednotu využít k tomu, abychom mohli napsat novou stránku v dějinách evropské historie.

Nový Evropský konvent o reformě smluv

Z tohoto důvodu je potřeba svolat nový Evropský konvent, který bude logickým pokračováním Konference o budoucnosti Evropy. Zapojíme tak občanky a občany Evropy do úvah, diskusí a budování Evropy další generace. Coby pokroková síla jsme připraveni tento proces zahájit. Máme vizi, řešení i nástroje potřebné k vytvoření Evropy 21. století coby skutečné mocnosti orientované na hodnoty. Je to náš úkol a my se ho chopíme s maximálním úsilím.

Katarina Barley je europoslankyní a místopředsedkyní Evropského parlamentu za SPD, byla několikanásobnou spolkovou ministryní ve vládách Angely Merkelové.

Iratxe García Pérez je europoslankyní za PSOE, je první místopředsedkyní Strany evropských socialistů (PES), byla členkou španělského parlamentu.

Lia Quartapelle je poslankyní italského parlamentu za PD, vedoucí oddělení pro Evropu, mezinárodní záležitosti a rozvojovou spolupráci v ústředním sekretariátu PD.

Související texty

MACRON, Emmanuel (2018). *Projev prezidenta Francouzské republiky Emmanuela Macrona na plénu Evropského parlamentu ve Štrasburku dne 17. dubna 2018*

PIKETTY, Thomas (2019). *Náš manifest jak zachránit Evropu před sebou samou*

